

Framst.nr 38/1972.

LAGUTSKOTTETS betänkande nr 3/1972-73
med anledning av Ålands landskapsstyrelsens
framställning till Ålands landsting med
förslag till landskapslag angående ändring
av landskapslagen om lotterier.

Med anledning av ovannämnda framställning, varöver Landstinget in-
begärt utskottets utlåtande, får utskottet, som i ärendet hört lagbe-
redningschefen Sune Carlsson, vördsamt anföra följande:

Utskottet har icke kunnat omfatta landskapsstyrelsens förslag om
att de genom penningautomatföreningens verksamhet insamlade medlen
skulle få användas i allmänhet för allmännyttiga ändamål. Visserligen
framhåller landskapsstyrelsen, att de hittills gällande begränsningarna
för medlens användning skulle bli fortbestående i den meningen, att
för de uppräknade syftemålen fortsättningsvis skulle beviljas medel
framom för andra verksamhetsområden. De organisationer, som nu arbetar
inom sådana branscher, bör dock ha en möjlighet att påräkna stöd ur
penningautomatmedel enligt möjligast fasta principer från år till år,
då deras planering av verksamheten annars blir alltför osäker.

Utskottet har därför i lagförslaget återinfört de bestämmelser,
som tidigare gällt för medlens fördelning. Utöver de tidigare uppräk-
nade syftemålen har utskottet likväl ansett att såsom ett tillägg
kunde införas miljövard och annan allmännyttig verksamhet under för-
utsättning att fördelningen begränsas genom ett uttryckligt stadgande,
att medlen icke får beviljas för utgifter, vilkas bestridande enligt
lag eller annars uppenbart ankommer på staten, landskapet, kommun eller
religiöst samfund.

Beträffande budgeteringen av medlen i enskilda årsstaten borde samma
principer tillämpas som hittills. Enligt utskottets mening kunde högst
20 procent av nettoinkomsten för året lämnas ofördelat för att fördelas
under de fem följande åren.

Landskapsstyrelsen föreslår, att föranstaltande av lotteri i vid-
sträckt mening skulle tillkomma antingen landskapsstyrelsen eller med
landskapsstyrelsens tillstånd någon privat organisation. Närmast har
detta stadgande införts med tanke på penningautomatverksamheten men
också en eventuell spelkasinoverksamhet ingår i den del av verksamhe-
ten, som skulle kunna förbehållas landskapsstyrelsen. Utskottet anser
att penningautomatverksamheten för närvarande skötes på ett ändamåls-
enligt sätt av penningautomatföreningen och finner därför ingen anled-
ning att ändra de lagliga förutsättningarna härför. Då en landskapsför-
ordning på detta område torde utfärdas ännu inom detta år, kommer pen-
ningautomatföreningen att få den status av offentligrättslig förening,
som redan från början var avsikten. Landskapsstyrelsens insyn i för-

eningens verksamhet har för övrigt redan nu varit ordnad enligt samma principer och kan om så erfordras ytterligare förstärkas.

Då lagförslaget icke i andra avseenden upptager stadganden om spelkasinoverksamhet, är det enligt utskottets åsikt icke heller påkallat att i detta skede bereda möjlighet för landskapsstyrelsen att omhänderta sådan verksamhet. Då en särskild framställning om spelkasinoverksamhet torde vara att emotse, kan i det sammanhanget vidtagas sådana ändringar i lotterilagen och möjligen också i andra landskapslagar, som påkallas av ställningstagandet till ett sådant förslag.

Frågan om rätt att idka penningautomatverksamhet på passagerarfartyg har blivit föremål för Högsta domstolens prövning i ett mål, varvid det konstaterades, att rikets penningautomatförordning icke i sin nuvarande lydelse reglerar hållande av penningautomater på fartyg, som befinner sig utom landets territorium. Det bör sålunda vara möjligt att spela på automaterna på internationellt vatten och utomlands utan hinder av sagda förordnings stadganden. Då fartyget passerar riksgränsen på resa in i landet bör automaternas användning förhindras.

Denna tolkning av rikets gällande penningautomatförordning bör icke utgöra hinder för antagande av stadganden i landskapslag, som ålägger passa erarfartygs redare att söka tillstånd för verksamheten. Alldeles uppenbart bör detta gälla i det fall, att penningautomaterna användas under den del av resan, som sker inom landskapets territorium. Ett fartyg betraktas i princip som finskt territorium också medan det befinner sig på internationellt vatten. På samma sätt bör också ett i landskapet hemmahörande fartyg anses vara underställt landskapslagstiftningen då det befinner sig på internationellt vatten.

En övervakning av användningen av penningautomater ombord på passagerarfartyg ställer sig övermäktig om deras användning skulle tillåtas endast under en del av resan. Det synes därför av praktiska skäl vara nödvändigt att, så långt landskapslagstiftningen är gällande, berättiga fartygens rederier och befäl att på grund av tillstånd tillåta spel ombord. För att reglera beviljandet av tillstånd på ett ändamålsenligt sätt torde den i landskapslagen om härbärgerings- och förplägningsrörelser intagna principen vara lämplig, nämligen att med landskapets tillstånd får hållas penningautomater på de fartyg, vilkas hemort enligt sjölagen (4 §) är i landskapet. Då all fartygsregistrering med sannolikhet snart kommer att överföras till Helsingfors, bör stadgandet ges denna utformning, som i någon mån avviker från den i 11 och 19 §§ landskapslagen om härbärberings- och förplägningsrörelser intagna.

Övervakning, service och tömning av spelautomaterna kan möjligen stöta på praktiska svårigheter i det fall, att ett passagerarfartyg

med hemort i riket trafikerar exempelvis linjen Mariehamn - Stockholm eller ett passagerarfartyg med hemort i landskapet linjen Helsingfors - Stockholm. Utskottet anser likväl, att det praktiska handhavandet av penningautomatföreningens verksamhet i sådant fall bör kunna lösas genom överenskommelse mellan rikets och landskapets penningautomatföreningar.

Landskapsstyrelsen anser att bingospelet fortsättningsvis skall tillåtas utan tillstånd. Det är likväl mycket vanligt, att bingospel anordnas utan att deltagandet begränsas till en förenings eller annan ideell sammanslutnings medlemmar. Tvärtom anordnas bingokvällar ofta i syfte att förvärva medel för sammanslutningens verksamhet överhuvud och det är många idrottsföreningar, som för sin nuvarande verksamhet i hög grad är beroende av de intäkter sådana tillställningar inbringar.

Utskottet har på grund härav ansett, att den i 1 § 3 mom. ingående definitionen av lotterier i vidsträckt mening borde klarläggas så, att bingospelet ingår bland de verksamhetsformer, som i princip förutsätter tillstånd. Undantag kommer sålunda att gälla dels om bingospelet föranstaltas i en sluten krets och dels om de sammanlagda insatserna uppgår till ett ringa belopp enligt 2 § 2 mom. Utskottet hänvisar också till sitt ställningstagande till landskapsstyrelsens framställning nr 28/1970 med förslag till landskapslag om vissa spel (lagutsk.bet. nr 4 och 4a/1970-71).

Då de under år 1972 insamlade penningautomatmedlen måste betraktas som landskapets medel, över vilka Landstinget kan förfoga i budgetbeslut och vilkas användning Landstinget närmare kan reglera också i lag, finner utskottet intet hinder för att de i lagförslaget ingående fördelningsbestämmelserna skulle tillämpas sedan lagen trätt i kraft också på därförinnan insamlade medel. Utskottet har därför omfattat landskapsstyrelsens förslag i denna fråga.

Med hänvisning till det ovan anförda får utskottet vördsamt föreslå, att Landstinget måtte antaga lagförslaget med följande ändringar och tillägg:

L a n d s k a p s l a g
angående ändring av landskapslagen om lotterier.

I enlighet med Ålands landstings beslut ändras 1 § 1 och 3 mom., 2 § 1 mom. och 3 § landskapslagen den 15 april 1966 om lotterier (10/66) samt fogas till lagens 1 § nya 6 och 7 mom. såsom följer:

-4-

1 §.

Lotteri må föranstaltas (utesl.) med tillstånd av landskapsstyrelsen på sätt i denna lag stadgas.

Vad i denna lag stadgas om lotteri, gäller såväl varu- och penninglotteri som vadhållning och annan sådan verksamhet, där åt den, som mot betalning deltagar däri, utlovas genom utlottning eller annan av slumpen beroende förrättning utfallande vinst, så ock hållande av spel- och penningautomater samt andra spelanordningar eller spel mot betalning till allmänhetens begagnande sålunda, att åt spelaren såsom vinst kan utfalla penningar eller spelmarker, som kunna växlas till penningar eller varor.

Angående föranstaltande av lotteri ombord på passagerarfartyg, vilka har hemort i landskapet såsom i sjölagen stadgas, gäller vad i denna lag är stadgat.

Stadgandena i----(7 mom.)----spelet försiggår.

2 §.

Varulotteri må ----(1 mom.)---- sagda ändamål.

3 §.

Hållandet av penningautomater och andra i 1 § 3 mom. avsedda spelanordningar mot betalning är förbehållet (utesluten.) offentlighetsrättslig förening, vilken grundats genom landskapsförordning för att bedriva sådan verksamhet. Härigenom influtna medel skola upptagas i landskapets enskilda årsstat och på sätt landstinget närmare fastställer användas för att främja och stöda den allmänna folkhälsan, barnskyddet, vården av sinnesdefekta, åldringsvården, invalidvården, ungdomsfostran, beredskap för skyddande och räddande av människoliv och egendom vid katastrofer, anskaffning eller upprätthållande av för envar öppna semesterplatser eller härmed jämförligt främjande av möjligheterna till semester, miljövard och annan allmännyttig verksamhet. Understöd må likväl icke beviljas för utgifter, vilkas bestridande enligt lag eller eljest uppenbart ankommer på staten, landskapet, kommun eller religiöst samfund.

Föreningen skall årligen till landskapsstyrelsen inlämna förslag till fördelning av de inkomster föreningen under föregående år uppburit genom hållandet av i 1 mom. avsedda spelanordningar.

Landskapsstyrelsen äger rätt att något år enligt prövning lämna högst 20 procent av nettovinsten för det föregående året ofördelat. Ofördelat belopp skall utdelas under de närmast följande fem åren.

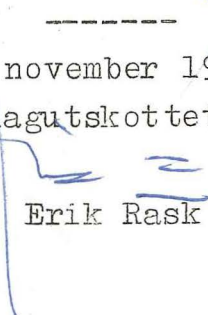
-5-

Denna lag träder omedelbart i kraft.

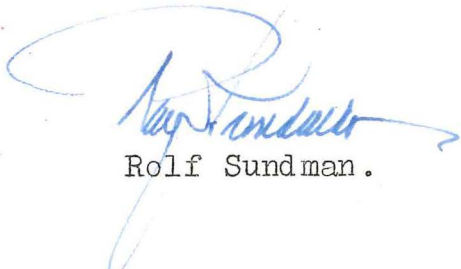
Tillstånd att -----(slutstadgandet 2 mom.)-----lag stadgas.

Mariehamn, den 21 november 1972.

På lagutskottets vägnar:

Erik Rask

Rolf Sundman.

Närvarande i utskottet: ordföranden Rask, viceordföranden Dahlman (delvis), samt ledamöterna Olof M. Jansson (delvis), Sundblom och Wide-
man (delvis) ävensom ersättarna Björklund (delvis) och Sundberg (del-
vis).

Bilaga 1.

Till Ålands landskapsstyrelse.

För avgivande av inbegärt yttrande över förslag till framställning för ändring av landskapslagen om lotterier och över förslag till penningautomatförordning får styrelsen för Ålands Penningautomatförening anföra följande:

I framställningen säges bl.a. att "i huvudsak all allmännyttig verksamhet i landskapet skulle kunna stödas eller främjas med penningautomatmedel", men tillägges "att dessa medel såsom tidigare skulle fördelas över landskapets enskilda årsstat på förslag av penningautomatföreningen dock med den ändringen att dessa medel såsom nämnts skulle fördelas för andra än nuvarande ändamål". Detta är helt motstridiga uppgifter och i lagförslaget är syftemålet, för vilket tillstånd till hållande av spelautomat beviljas, helt utelämnat. Emellertid anser vi det vara en ovillkorlig förutsättning för lagens tillkomst och även för dess tillämpning att berörda syftemål tydligt anges. Vi anser det icke tillfyllest att i förordningen stadgas om ändamålet för medlens användning.

Då ifråga om syftemålet i lagförslagets motivering uttryckligen framhålles att "de sammanslutningar som nu erhåller bidrag av penningautomatmedel för i gällande lag nämnda ändamål även framledes i första hand bör kunna tillförsäkras rätt till dylika medel för sin verksamhet" anser vi därför att både lagtekniska och sakliga skäl påkallar det nuvarande ändamålets, d.v.s. verksamhetsuppräknings intagande i lagen såsom det primära med ytterligare entydigt angivande av lagens till äventyrs övriga ändamål. Utan lagens direktiv i detta hänseende bleve lagstiftningen ifråga en skattelag utöver vad självstyrelselagen om beskattning stadgar.

Det föresagda utesluter därför enligt vårt förmenande automatiskt möjligheten att landskapet skulle bedriva penningautomatverksamheten direkt i egen regi. I sak kan vi ej heller förstå Landskapsstyrelsens resonemang för det alternativa förslaget av penningautomatverksamhetens bedrivande. Redan det faktum att penningautomatföreningen skulle fungera som en offentligrättslig förening med allt vad det innebär av insyn och slutlig bestämmanderätt tillgodoser till fullo det offentliga intresset. Fördenskull anser vi i överensstämmelse med förhållandet i riket att penningautomatverksamheten skulle bedrivas enbart av Ålands Penningautomatförening såsom offentligrättslig förening och med entydigt angivande av ändamålet med verksamhet på det sätt som i det föregående föreslagits.

Vad åter beträffar den inskränkning för medlems representantskap i styrelsen kan denna begränsning knappast räknas från tidigare år än från det år då ändringen av landskapslagen om lotterier träder i kraft. Beträffande tidpunkten penningautomatförordningens ikraftträdande kan detta datum icke angivas före det ändringen av landskapslagen om lotterier blivit stadfäst. Icke heller kan fördelningen av under innevarande år influtna medel ske enligt lag och förordning, som vid fördelningen icke är gällande. Enligt förslaget skulle såväl personliga styrelsemedlemmar som representerade organisationer i styrelsen efter viss tid ersättas med andra enligt samma mönster som i riket. Detta anser vi dock inte - åtminstone när det gäller organisationerna - vara påkallat och ändamålsenligt i landskapets små förhållanden. Därför borde styrelsemedlemmarna kunna väljas av årsmötet i vanlig ordning utan ifrågavarande begränsningar. I övrigt får föreningen beträffande förordningen hänvisa till sitt tidigare i lagstiftningsärendet avgivna yttrande.

Vad slutligen vidkommer Landskapsstyrelsens anmodan att inkomma med förslag till medlemmar i Penningautomatföreningen får styrelsen anmäla följande registrerade föreningar:

Finlands Röda Kors Ålands distrikt

Landskapföreningen Folkhälsan på Åland

Rädda Barnen Ålands distrikt r.f.

Stiftelsen Dagens Barn r.s.

Ålands Marthaförbund

Ålands Ungdomsförbund och

Ålands Själräddningssällskap.

Mariehamn den 31 oktober 1972

På Ålands Penningautomatförenings vägnar:

Ruben Kalm

ordförande

Arne Winter

verksamhetsledare.

Bilaga 2.

H Ö G S T A D O M S T O L E N S utslag på de besvär, som Ab Siljarederiet och verkställande direktören Nils Leonard Wetterstein, vardera från Åbo stad, samt Finska ÅngfartygsAktiebolaget, från Helsingfors stad, och direktör Mikko Ilmari Mannio, från Esbo stad, var för sig anfört över Åbo hovrätts den 12 februari 1971 givna, vid detta fogade utslag i ett mål angående olovligt hållande av penningautomat: Givet i Helsingfors den 29 september 1972.

Ab Siljarederiet och Finska Ångfartygs Aktiebolaget har med stöd av 3 § 1 punkten 30 kapitlet rättegångsbalken och Nils Leonard Wetterstein och Mikko Ilmari Mannio med stöd av sagda paragraf 2 punkten anhållit om tillstånd att söka ändring i hovrättens utslag och i sina tillståndsansökningar inbegripit ändringsansökningar. Penningautomatföreningen har bemött ansökningarna varförutom allmänna åklagaren och Penningautomatföreningen har avgivit av dem infordrade bemötanden av Wettersteins och Mannios ansökningar.

Högsta domstolen har, med bifall till Ab Siljarederiets och Finska Ångfartygs Aktiebolagets ansökningar om fullföljdstillstånd samt då det med avseende å lagens tillämpning i andra liknande fall är av vikt att målet drages under Högsta domstolens prövning även för Nils Leonard Wettersteins och Mikko Ilmari Mannios del, beviljande också dem fullföljdstillstånd, tagit målet till prövning, och då ifrågavarande brott icke omedelbart har inkräktat på eller hotat Penningautomatföreningens rätt, varför de lägre instanserna, då föreningen sålunda icke kan betraktas som målsägande i målet, icke hade bort upptaga dess straffyrkande till prövning, finner Högsta domstolen lagligt till dessa delar undanröja underrätternas yttranden. Vad sedan beträffar Wettersteins och Mannios besvär till de delar det är fråga om undanröjande av de mot dem riktade vitesföreläggandena, prövar Högsta domstolen, att skäl icke föreligger för ändring av hovrättens utslag. Vid prövning av målet i övrigt finner Högsta domstolen, att skäl icke finnes till annan ändring av utslaget än att, då av stadgandena i penningautomatförordningen kan slutas, att de icke är avsedda att tillämpas annorstädes än på Finlands territorium, och sålunda hållande av penningautomat utanför Finland utan tillstånd icke enligt finsk lag är en straffbar handling, åtalet till denna del förkastas samt Wetterstein och

Mannio dömes för deras av hovrätten tillräknade förfarande i övrigt med stöd av 1 och 33 §§ penningautomatförordningen, 1 § och 6 § 3 momentet lotterilagen samt 2 § 7 kap. strafflagen i stället för av hovrätten dem tillräknade brott och för dessa ådömda straff, Wetterstein för fortsatt lotteribrott till tio fyrtiofem marks dagsböter eller att erlægga i böter fyrahundrafemtio mark och Mannio för lotteribrott till fem femtio marks dagsböter eller att erlægga i böter tvåhundrafemtio mark varförutom bolagens till staten utdömda belopp såsom ekonomisk nytta av brotten nedsättes, för Ab Siljarederiet till fyratusen femhundra och för Finska Ångfartygs Aktiebolaget till ettusen femhundra mark. Det all som vederbör till efterrättelse länder.

Bekräftas med Högsta domstolens sigill och föredragandens underskrift.

Anneli Tuomola.

Översatt av:

Rolf Sundman.